

За кривду гір

Літературний сценарій повнометражного художнього фільму*

Василь Портяк

Олена з Фокою тим часом вив'язувала бесаги на задньому дворі у Давида.

— Фоко, потягни здолини! — подала йому кінець ремінця Олена.

Фока вже — під вусиком парубчачок.

Давид квапив слугу, який носив клунки:

— Живо, живо, бо ще принесе біда якогось драба...

Полуднували на збитому з дранок столі. Неподалік пасли коні.

Олена поралась коло викладеної з каменів пічки, подавала до столу. Довбуш тримав на колінах сина.

— Ніяка холера вас тут не найде — говорив Баюрак. — Може те, ватажку, тут собі газдівку заводити, а не лиш зимувати.

— Може, лишитесь зі мною? — спитав Довбуш.

Баюрак похитав головою:

— У мене в Жаб'ю тета, в неї з Павлом перебудемо. Колядники на Різдво, весілля в сестри... А тут що, в лісі...

— Діло парубоцьке, — сказав Олекса.

— І я на той бік, — заявив Фока.

— А ти що там загубив? — на правах мами спитала Олена. — Ні рідні, нікого на світі. Не підеш!

— Слухай, Фоко, маму! — засміявся Олекса.

Той похнюпився.

Довбуш плеснув його по плечу:

— Не журися, я пущаю!

— Лесю! — звела брови Олена.

— Нічо-нічо, він шмаркуном давав собі раду, то тепер не дасть?

Хлопець аж засвітився.

Довбушева хатина по віконце в снігах.

Лежачи горілиць на прічах, Довбуш ніби невміло боронився від сина, який гарцював на його грудях.

— Іванку, ану лиши дедю! — сказала Олена. — Ліпше йди сюди, поміраємо.

Вона доплітала вовняну шкарпетку.

Малий прудко зсунувся додолу, підбіг і наставив ногу.

— А ти, газдо, уніс би дров! — до Олекси.

— Мой, я так своїми легінями не команду, як ти мною, а я ж таки отаман.

— А не доста тобі, Леську, отаманувати? — взявши його за руку, спитала Олена. — Подивися на нього! — показала на сина.

— Така дрібка, а й то щось розуміє.

Малий склав до купи рогатину, бартку, рушницю і приваляю-

вав те все в кутку бесагами, кожухами.

— Це вже не перший раз. Ховає, аби ти нікуди не йшов.

— Іванку! — покликав тато.

Малий підбіг:

— Я вже вас не лишу, — притуливши обох до себе, сказав твердо Олекса.

Гупала під лісом сокира.

Олекса колов дрова коло хати.

Знову лежали Олекса й син на прічах, але тихенько, рядком, бо Олена сиділа коло них і обом співала.

Олекса склепив повіки, йому згадалося обличчя Олени, коли доглядала його раненого в Дзвінчуковій комірчині, потім Оленине обличчя затуманилось і проступили риси Марічки, але кроваве віяло замерехтіло німбом довкола її голови...

Олекса схопився і обійняв Олену.

— Мой, пусти, перебив мені співанку! — ніби сердячись, наварила його жінка,

а малий, радий нагоді, теж схопився і обхопив обох за шиї.

Густо капало з уже вільного від снігу даху.

Весняної неділі Фока ходив по знайомому ринку в Косові, цікаво розглядаючись довкола.

Марічка Дзвінчучка, йдучи за чоловіком крізь натовп, раз-удруге глянула на парубчача. Потім відстала від Штефана.

Коли хлопець зупинився, милуючись сирними кониками, Марічка тихо спитала, майже притулившись до нього:

— Ти — Фока?

Дзвінчук озирнувся, шукаючи в натовпі жінку.

А вона за якоюсь яткою швидко говорила:

— Та й той Мочернак ще два рази приходив, але я вже бесіди не чула.

Знову озброєний, Довбуш на краю лісу прощався з Оленою.

— Йой, Леську... За всі роки не було мені так на серці тяжко.

— Ще трохи потерпи, Оленко. Я не можу їх так лишити. Мушу забрати гроші, дати хлопцям плату...

— Але ви вже не мете розбивати?

— Кажу тобі... Заберемо довги, маємо сховані... Я коло вас обм'як душею. Який з мене опришок!

Орфенюк і Баюрак нетерпляче ждали зоддалік.

— Ну, вже, бо легіні ждуть.

Олена зойкнула і кинулась йому на груди.

— Буде, Оленко, буде! — гладив її тремтячі плечі.

А до ніг йому притулювся Іванко. Все розумів, бо лиш тулився і мовчав.

Сиділи увечір у Давидовій корчмі Довбуш, Орфенюк, Баюрак і Фока.

— А з Криворівні дамося на Білу Ріку та й до Вижниць, — викладав план Довбуш.

— А в Косові пан отаман не буде? — спитав Давид.

— Або що, Давиде? — зацікавився Олекса.

— Давид скрізь має своїх людей. Навіть на польським боці...

— Та кажи, до хобори!

— Знає пан отаман такого собі Берка?

*Закінчення. Початок див. у № 1,2,4,5,6,2002, № 1,3,2003.

— Ми ся там усі добре знаємо, — усміхнувся Довбуш.
 — Але не знає отаман, що той Берко має таку собі скритну касу. Таку ніби заставу... Там не лиш Беркові гроші, прошу пана отамана.
 — Ну-ну? — підсунулися всі.
 — Но, видите, такий приклад. Продає один газда другому ґрунт, але купча і гроші поки що лежать у Берка.
 — Хто кому продає? — насторожився Олекса.
 — А той дука Мочернак, з Микуличина. А земля в Космачі.
 — Дзвінчукові? — скрикнув Довбуш.
 — То пан отаман і без мене знає...
 Довбуш зиркнув на Фоку. Той покивав головою.

Вгрузнув у пня Довбушів топір.
 Рішуче ступив Орфенюк.
 Замахнувся барткою Баюрак.
 — Доста! — сказав Довбуш до решти опришків. — Силою на Микуличин не можна — Мочернаки дужі і дружні. А на Штефана й поготів сили не треба. Йдемо три.

Тікали до лісу Олекса з двома побратимами,
 а над граждою вдарив жіночий лемент.
 Постріли загриміли, коли вже опришки досягли лісу.

Коли Штефан зайшов до хати, старий Дзвінчук відклав на бік люльку й сказав:
 — Ти чув, Штефа? Вчора Мочернака в Микуличині вбили.
 — Довбуш? — різко спитав Штефан.
 — Ой, хло', — похитав головою старий. — Щось ви тут з ним мудрували... Дивися...
 — Най попробує, — сказав глухо Штефан.
 Вийняв люльку, тютюн і вийшов у сніи.
 Сів на вхіднім порозі і лише хотів натоптувати люльку, як люто загавкав пєс.
 До хати бігли Олекса з легінями.
 Марічка, пораючись на грядці, пустила роботу з рук.

Штефан миттю скочив, зачинив двері і гуркнув засовом. Наступної ж миті в двері загупотіли:
 — Отворяй!

Скочивши в хату, Штефан вхопив з-за постелі рушницю й знову вискочив у сніи.
 До вузьких віконць припали опришки:
 — Отворяй, псом тебе здохлим!
 Стара пронизливо закричала:
 — Йой, людоньки!
 — Ти мені не скавули! Де Штефан? — уже від дверей чувся голос Довбуша крізь відчинені двері в сніи.
 — Нема-а! На роботі-і! — голосила стара.
 — Я вам покажу роботу!
 Довбуш вихопив з-під призьби кіл і загатив між дверима й одвірком. З криком рвонув, устроїв у шпару ногу й двигнув плечем.
 — Лєсю, уважай! — почувся крик Марічки.

Штефан направив рушницю.
 Ревнувши, Довбуш пропхав плече в отвір.
 Його крик заглушив постріл.

Знову побачив Олекса маму коло хати. Маленька її постать наближалася, аж доки весь світ затулив її очі.

Летів до Космача Ян Колендовський, щосили підганяючи коня нагайкою.

Мудро посміхався Павло Беньо на своєму подвір'ї, слухаючи тривожні зойки пишногохвостого павича.

Лежав у оточенні селян і двох священників Олекса. Про щось його питали, але він хитнув заперечливо головою, а потім різко її опустив.
 Всі познімали кресані. Збоку стояла Марічка.

А потім на гори полетів сніг, і в чистому зимовому повітрі застукали сокири.
 Майстри вже добудовували церкву.
 Про щось радився із старшим майстром старенький священник, а потім озирнувся, наче б його покликали.
 На дорозі стояла жінка з хлопчиком.
 То була Олена.

мистецька хроніка

«Літопис — Червона калина»

Всеукраїнський фестиваль документального і науково-популярного кіно під такою назвою відбувся 24 - 25 травня в Києві. Його гасло — «Місто і особистість». Арт-директор фестивалю Лариса Єфименко зуміла знайти людей, які підтримали новонароджений фестиваль, а координатор програм Олена Москаленко досить професійно скомпонувала програму, зібравши 30 фільмів у шість номінацій. Стартуючи, фестиваль вирішив заявити про себе значною кількістю фільмів різних років, знятих на київських

студіях «Укркінохроніка», Науково-популярних фільмів, «Укртелефільм», подавши їх як ретроспективу. В цьому були свої переваги, бо можна було переконатися, як змінилися за останнє десятиріччя мова документального кіно, ритм, зрештою, його суть. Фестиваль засвідчив, наскільки всебічно українські кінематографісти висвітлювали Київ — вічне і нестаріюче місто та його славетних людей. Журі очолив відомий кінодраматург та публіцист Микола Шудря. В номінації «Фільм про відому особистість в контексті історії» нагороду дістав фільм Миколи Вінграновського «Довженко. Щоденник». Найкращий фільм про Київ:

ретро і сучасність — «Пам'яті загиблих споруд» Ольги Самолевської. В номінації «Місто. Влада. Політика» — «Правди дорога терниста» Павла Фаренюка. А в номінації «Місто. Культура. Мистецтво» кожен із фільмів заслуговував на нагороду, але дісталась вона молодому режисеру Максимові Суркову за фільм «Томен. Кольори життя». Найкращою в номінації «Київ і кияни» є стрічка Юрія Терещенка «Любов небесна». А серед студентських фільмів кращою визнано роботу «Viva vita» Оксани Бойко. Головний приз «Золотий кінокадр» за найкращу операторську роботу і за творче надбання дістався Володимирі Піці.